

УДК 330.341.1(477)

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Мельник В. В.

Анотація. Уряд України з метою забезпечення інноваційного розвитку має постійно збільшувати інвестиції в розвиток науки і техніки. Державна інноваційна політика має стати інструментом забезпечення сталого розвитку. Україна має брати активну участь у міжнародних проектах, захищати права вітчизняних новаторів. У всіх розвинених країнах світу запроваджена інноваційна політика, яка спрямована на стійке економічне зростання. Невід'ємною частиною державної інноваційної політики є створення системи дієвих пільг. Також необхідно удосконалити законодавчу базу в сфері охорони прав власності.

Ключові слова: Україна, розвиток, інновації, наука, держава, політика, економіка, зростання, законодавство, власність.

Постановка проблеми. В сучасний період стрімкого соціально-економічного розвитку суспільства, всі розвинуті країни впроваджують основи інноваційної політики, що стимулює стійкий економічний ріст та високий рівень конкурентоспроможності. В таких умовах подальший науково-технічний розвиток, у великій мірі залежить від ефективної державної підтримки.

Держава є загальноекономічним інститутом, який по суті визначальний, адже за його «вказівкою» відбувається інституційне регулювання у деякому конкретному випадку інноваційної діяльності. Тому проблеми формування інноваційної моделі інституціональні за природою, а їх вирішення безпосередньо пов'язане з якістю модернізації інститутів, рівня диверсифікації державних та ринкових механізмів. Таким чином важливо звернути увагу на взаємодії економічних агентів, суспільних інститутів і держави через регулювання економіки, що реалізується шляхом зацікавлення приватних фірм у вирішенні таких завдань, як розвиток наукових досліджень і впрова-

дження їх результатів, розвиток і модернізація інфраструктури економіки, стимулювання експорту товарів і послуг, ефективно залучення капіталу, нагромадження знань і досвіду тощо [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Вітчизняні, так і зарубіжні вчені, як сучасні так і їх попередники велику увагу приділяли проблемам пов'язаним з дослідженням важливих аспектів інноваційної розвитку. Зокрема це такі, як Г. Андрощук, І. Бакушевич, М. Барановська, І. Денисенко, І. Деніна, С. Ілляшенко, О. Кіро, В. Кисельова, Л. Михайлова, Ю. Шипуліна та ін. У своїх працях ці вчені вказують на те, що розвиток наукоємних сучасних технологій, впровадження у виробництво досягнень науки і техніки, кардинально змінили структуру світової економіки. Тим більше це питання набуває актуальності враховуючи, що мета пов'язана з комплексною не вузькопрофільною, а максимально повну інноваційною, модернізацією всіх елементів економіки.

Формулювання цілей дослідження. Надзвичайно актуальним є питання щодо державної ролі та її відповідних органів у

визначенні головних механізм реалізації та регулювання національної інноваційної політики. Крім того необхідність проведених досліджень передбачає обґрунтування важливості сталого соціально-економічного розвитку, як всієї держави так і окремих територій. В своїй сукупності вище згадане і визначило мету відповідних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Розвитку міжнародних глобалізаційних процесів, в сучасних умовах, набуває принципового важливого значення. Міжнародні інтеграційні аспекти є невід'ємна складова соціально-економічного формування всієї України. Проведення ефективної державної і регіональної інноваційної політики, використання нанотехнологій, передбачають таку необхідність і, як наслідок, прискорений розвиток всіх елементів вітчизняної економіки.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає, що головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій виробництва й реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [2].

Таким чином конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, на практиці, можливе тільки при умові використання досягнень світової науки. Тільки вона, як провідний елемент продуктивних сил суспільства передбачає першочерговість інноваційного виробництва, над традиційним. Тобто інноваційна економіка передбачає складний етап проходження співпраці підприємств, техніки та науки, їх вплив на соціально – економічний розвиток

з метою забезпечення ринку продукцією, що відповідає світовим стандартам якості.

Найголовнішим стратегічним завданням України є визначення власного місця в динамічно змінній глобальній структурі світу. Новітня історія переконливо довела, що повторення шляху, який уже пройшли розвинені індустріальні країни, що має на увазі масове виробництво промислових товарів при використанні дешевої власних ресурсів, неефективний. Так само неефективно і навіть небезпечно намагатися приміряти до себе чужі зразки економічної політики, хоч якими б вони ефективними не були там, де з'явилися. На сьогодні і в перспективі єдиною можливістю рівноправного входження нашої держави в глобальну економіку є побудова дієвої інноваційно-інвестиційної стратегії [3].

Таким чином, у сучасних умовах розвитку весь світ переглядає свої пріоритети, які на певному періоді були визначальними та непохитними, а тепер не в змозі сприяти економічному зростанню. В Україні особливо актуальною стає проблема відсутності чіткої стратегічної державної політики, пов'язаної з підтримкою наукових досліджень, їх зростаючим значенням для всього суспільства, а також відсутністю механізмів запровадження інновацій.

За допомогою різних елементів інноваційної інфраструктури, яка представлена сукупністю мереж і послуг, вирішуються основні завдання сприяння інноваційної діяльності: інформаційне забезпечення; сертифікація, виробничо-технологічна підтримка інноваційної діяльності, стандартизація та інтелектуальний захист інноваційної продукції, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної діяльності [4].

Поступово змінюються підходи до системи організації й управління інноваційною діяльністю: від періоду, коли інноваційні розробки виконувалися лише працівниками науково-дослідних лабораторій, до сучасних реалій, коли найбільш успішні підприємства перебудували свою діяльність таким чином, що у інноваційній діяльності (у різних її проявах) став брати участь практично весь персонал підприємства. З іншого погляду, відбулася еволюція мотивації інноваційної діяльності від задоволення потреб підприємства – товаровиробника (виробника виробів чи послуг) до задоволення реальних і прихованих потреб споживачів (звісно, за умови безумовного задоволення власних потреб), управління змінами цих потреб і їх програмування [5].

Взагалі держава має бути зацікавлена у використанні сучасних світових технологій та зростання темпів економічного розвитку, як на національному так і на регіональному та місцевому рівнях.

Світовий досвід інноваційного розвитку дає змогу виокремити декілька моделей забезпечення новими знаннями та вибір відповідної інноваційної стратегії [6]:

1) дифузія інновацій із зовнішніх джерел і вдосконалення їх у національних умовах (модель є переважаючою за умови реалізації стратегії «перенесення»);

2) приплив нових знань через іноземну експансію та конвергенцію з транснаціональними структурами, розвиток зарубіжних філій на території країни, консолідація із закордонним ринком, транснаціоналізація та глобалізація діяльності (модель активно використовується у випадку реалізації стратегії «запозичення»);

3) розвиток інноваційного середовища за рахунок власного потенціалу, інтегрованого з високотехнологічними компаніями,

що створює передумови для інтенсифікації загальнонаціонального НТП (модель є переважаючою у разі втілення стратегії «нарощування»).

Таким чином важливою ознакою інноваційної політики має стати створення певного інноваційного блоку скорегованого відповідно регіонального розвитку та інноваційного розвитку суб'єктів господарювання. Це передбачає активну державну підтримку у стимулюванні інвесторів створення спільних підприємств активізації участі у міжнародному поділі праці та забезпечення умов для участі України в міжнародних організаціях, які регулюють світовий трансфер технологій.

Також на сучасному етапі розвитку, Європейські моделі вирівнювання диспропорцій між регіонами базуються на концепції кластерного розвитку. При цьому будь-який процес економічний зростання стимулюється й контролюється сукупністю загальних та індивідуальних механізмів. Британські регіоналісти, зокрема А. Сміт (1998), виділяють п'ять основних механізмів стимулювання розвитку території (громади чи регіону) [7]:

1. Забезпечення інформацією і професійний розвиток людських ресурсів.

2. Створення мереж обміну знаннями та технологіями.

3. Інтеграція постачальницьких зв'язків між місцевими підприємствами.

4. Створення інфраструктури підтримки підприємництва.

5. Формування моделі управління територією.

Регіональна кластерна політика, заснована на створенні високотехнологічних кластерів, що певною мірою сприяють підвищенню конкурентоспроможності країн –

членів ЄС. Вона більш прийнятна для ринку, ніж традиційна політика «полюсів росту». Але можливості надсучасних наукомістких кластерів обмежені: високі технології вимагають меншого числа працівників; у всеєвропейській інноваційній гонці багато регіонів націлено на подібні види діяльності; орієнтація на однакові технології призводить, в остаточному підсумку, до втрати регіонами своїх потенційних конкурентних переваг і хворобливого регіонального руйнування дрібних інвесторів [8].

Національні програми сприяння кластерному розвитку є складовими інноваційної політики ЄС. Це дозволяє об'єднати процес генерації та обміну знаннями, полегшити процес трансферу знань між університетами, фірмами, інноваційними структурами, що об'єднуються у кластери. Основними здобутками такої політики є створення робочих груп IRE за напрямками: «Ефективні системи регіональних інновацій», «Трансфер технологій між університетами та підприємствами», «Регіональні кластери та мережі як двигуни інноваційності», що дозволяє охопити всі елементи системи функціонування кластерів і сприяє їх різнобічному вивченню; розробка Європейською Комісією плану розвитку підприємництва на основі досліджень діяльності окремих підприємств та галузей промисловості; створення Центру досліджень і компетенції, орієнтованого на проведення досліджень та тестувань ринку в кластерному середовищі; формування Європейського дослідницького простору, який став сполучною ланкою між академічним світом та промисловістю [9, с. 171-201].

Уряд Європи великі надії покладає на кластерний підхід у впровадженні інновацій і розвиток регіонів, які стають конкурентними перевагами країн (регіональні інноваційні кластери), на кшталт інноваційних регіонів-клонів Силіконової Долини. Однак всесвітньо відома Силіконова Долина – це наслідок, насамперед, реакції ринку, а не свідомих дій уряду через субсидії, які швидше демотивують бізнес і виявляються у безпосередніх збитках для держав. Не кількість створеної нової продукції, а їхня якість є визначальною і в підсумку позначається на ефективності капіталовкладень для формування та розвитку інноваційної діяльності. Кластерну стратегію національної конкурентоспроможності у найбільш очевидній формі проводять такі країни: Бельгія, Данія, Нідерланди, Канада (провінція Квебек), Франція, Фінляндія, Південна Африка. Практично кожна третя компанія у цих країнах здійснює інноваційну діяльність [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, активна інноваційна політика є головним компонентом довгострокового сталого економічного розвитку економіки всієї України та її територіально-адміністративних формувань. Зрозуміло, що основою збалансованого розвитку соціально-економічної та екологічної складової суспільного устрою має стати виважена державна політика сталого розвитку. При цьому основними елементами такої політики є: інноваційний шлях розвитку економіки України, формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності, забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва тощо.

Список використаної літератури

1. Дежина, И. Г. Государство, наука и бизнес в инновационной системе России : монография / И. Г. Дежина, В. В. Киселева. – М. : ИЭПП, 2008. – 227 с.

2. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] / Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Андрощук, Г. Державна інноваційна політика / Г. Андрощук / Інтелектуальна власність. – 2004. – № 1. – С. 37–40.
4. Бакушевич, І. В. Досвід та перспективи впровадження інноваційних кластерів в розвиток економіки знань транскордонних регіонів України та Польщі / І. В. Бакушевич // Соціально-економічне гуртування у контексті модернізації транскордонних регіонів / за ред. М. Г. Возняк. – Жешув : Жешувський університет, 2008. – С. 251–265.
5. Ілляшенко, С. М. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, Т. I. – С. 103-113.
6. Чечетов, М. Инновационная составляющая рыночной трансформации / М. Чечетов // Економіка України. – 2004. – № 11. – С. 4-14
7. Строгілопулос, Дж. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України / Дж. Строгілопулос, Г. Румпф. – Том 3. – К. : Фенікс, 2011. – 76 с.
8. Кіро, О. С. Багатовимірний підхід до регіональної кластерної політики в Європі [Електронний ресурс] / О. С. Кіро, М. І. Барановська. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2007_2/0697.pdf.
9. Рудь, Н. Т. Економіка: організація інноваційної діяльності : навч. посібник. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2007. – 476 с.
10. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід : монографія / [за ред. д. е. н., проф. М. П. Денисенка, д. е. н., проф. Л. І. Михайлової]. – Суми : Університетська книга, 2008. – 1050 с.

Бібліографічний опис для цитування:

Мельник, В. В. Визначення проблем запровадження та становлення державної інноваційної політики в Україні / В. В. Мельник // Науковий журнал «Економічні горизонти». – 2017. – № 2(3). – С. 13–17.